

*Pismo
hrišćanskoj
naciji*

TAKOĐE OD SEMA HARISA

*Kraj vere: religija, teror
i budućnost razuma*

SEM H A R I S

*Pismo
hrišćanskoj
naciji*

Prevod
Aleksandra Stojanović

Naslov originala
LETTER TO A CHRISTIAN NATION

Copyright © 2006 by Sam Harris
Copyright © 2008 za srpsko izdanje, Heliks

Izdavač
Heliks

Za izdavača
Brankica Stojanović

Lektor
Vesna Đukić

Štampa
Artprint, Novi Sad

Tiraž
1000 primeraka

Prvo izdanje

Knjiga je složena
tipografskim pismom
Minion Pro

ISBN: 978-86-86059-04-8

Smederevo, 2008.
www.heliks.rs

Mojoj supruzi

PREDGOVOR
RIČARDA DOKINSA

SEM HARRIS ne okoliša. On se u pismu obraća neposredno hrišćanskom čitaocu sa „vi“, i „vas“ uvažava tako što uzima za ozbiljno vaša verovanja: „...ako je jedno od nas u pravu, drugo nije... u nekom trenutku, jedna strana će zaista pobediti u ovoj raspravi, a druga će zaista izgubiti“. Ne morate se uklapati u „vi“ profil (što potvrđujem ličnim primerom) da biste uživali u ovoj čudesnoj knjižici. Svaka reč fijuče kao graciozno odapeta strela sa zategnutog samostrela i brzo leti po elegantnom luku ka meti, gde udara posred srede.

Ako ste deo mete, izazivam vas da pročitate ovu knjigu. Biće to zdrava proba vaše vere. Preživite paljbu Sema Harisa i možete s mirom gledati na svet. Ali ne zamerite mi što sam sumnjičav: Haris nikad ne promaši, ni u jednoj rečenici, i zato je ova njegova nevelika knjiga tako nesrazmerno razarajuća. Ukoliko već delite Harisove i

moje sumnje u pogledu religijske vere, ova knjiga biće vaše moćno oružje u raspravama sa onima koje sam prvo pomenuo. Ili, možda ste hrišćanin a ipak niste na meti. U ovoj knjizi priznaje se da postoje hrišćani koji prihvataju, kao što ćete videti, nešto suptilnije gledište:

...Stoga se slobodoumni i umereni hrišćani neće uvek prepoznati u onom hrišćaninu kome se obraćam. Trebalo bi, ipak, da prepoznaju stotinu i pedeset miliona svojih suseda.

To je suština. Upravo je pretnja tih stotinu pedeset miliona izazvala autora da napiše ovu knjigu. Ako su vaša religijska uverenja tako bleđa i nejasna da će čak i dobro usmerena strela neprimećeno odskočiti, onda Haris ne piše neposredno za vas. Ali ipak bi trebalo da vas zanima ozbiljna situacija koja je predmet njegove pažnje – a i moje. Dok mene, kao podučavaoca u nauci, uzrujava činjenica da 50 procenata Amerikanaca veruje kako je svet star 6000 godina (greška jednaka verovanju da je rastojanje između Njujorka i San Franciska kraće od igrališta za kriket), Sema Harisa u najmanju ruku isto toliko uzrujavaju druga verovanja koja podržava manje-više istih 50 procenata:

Zato nije preterano reći sledeće: kad bi se London, Sidnej ili Njujork iznenada pretvorili u plamenu loptu, izvesnom procentu Amerikanaca oblak u vidu pečurke predstavljao bi utehu jer bi to za njih značilo da će se dogoditi ono najbolje što se može dogoditi – povratak Hrista. Trebalo bi da bude zaslepljujuće očigledno da nam takva verovanja neće mnogo pomoći pri stvaranju prihvatljive budućnosti za nas – u socijalnom, ekonomskom, ekološkom ili geopolitičkom smislu. Zamislite kakve bi posledice bile kad bi ijedan bitan deo američke vlade odista verovao da nastupa kraj sveta i da je taj kraj čudesan. Činjenicu da gotovo polovina Amerikanaca očigledno veruje u to, i da je to verovanje zasnovano isključivo na religijskoj dogmi, trebalo bi smatrati moralno i intelektualno opasnom.

Hrišćanska nacija za koju je knjiga prvobitno bila napisana jesu, naravno, Sjedinjene Države. Ali, bila bi ludost s naše strane kad bismo to tumačili kao samo američki problem. Sjedinjene Države su makar zaštićene Džefersonovim prosvetiteljskim zidom koji

crkvu razdvaja od države. Religija je deo vladajućeg sloja u istoriji Britanije, a naš najpobožniji politički vođa još od vremena Gledstona sada svesrdno podržava „verske škole“. Da napomenem, nije reč samo o tradicionalnim hrišćanskim školama. Naša vlada, koju ohrabruje naslednik prestola što hoće da ga pamte kao „branitelja vere“, aktivno izražava simpatije prema drugim verskim zajednicama koje stalno ponavljaju: „I mi, i mi“, željne izdvajanja državnih finansija za indoktrinaciju svoje dece. Je li moguće smisliti obrazovnu formulu koja će više razdvajati? Još važnije, jedina svetska supersila na pragu je situacije da u njoj vlast preuzmu elektori koji veruju da je svemir nastao nakon što je pripitomljen pas i da će biti uzneti na nebesa za svoga života, za čim će uslediti armagedon kao najava drugog Hristovog dolaska. Čak i sa ove strane Atlantika, sintagma Sema Harisa o „moralno i intelektualno opasnom“ verovanju, čini se da je ublažavanje istine.

Na početku sam rekao da Sem Haris ne okoliša. Jedna od suština koju prenosi jeste da niko od nas ne može sebi priuštiti da okoliša. *Pismo hrišćanskoj naciji* će vas pokrenuti. Bilo da vas potakne na odbranu ili napad, zasigurno će vas promeniti. Pročitajte ga ako je to poslednja stvar koju činite. I nadajte se da neće biti.

BELEŠKA ČITAOCU

Od objavljivanja moje prve knjige, *Kraj vere* (*The End of Faith*), hiljade ljudi mi je pisalo da grešim što ne verujem u Boga. Najneprijatniji u komunikaciji bili su hrišćani. To je ironično, jer je opšte uverenje hrišćana da nijedna vera ne prenosi vrline ljubavi i praštanja tako delotvorno kao njihova. Istina je da mnogi koji tvrde kako ih je Hristova ljubav preobrazila, nikako ne podnose kritiku, čak joj se na krv i nož opiru. Iako bismo možda poželeli da takvu mržnju pripišemo ljudskoj prirodi, jasno je da ona ima značajnu potporu u Bibliji. Kako to znam? Oni autori pisama koje sam najviše uznemirio svojom knjigom, uvek citiraju Bibliju.

Premda je ova knjiga namenjena ljudima svih vera, napisana je u obliku pisma hrišćanima. U njemu odgovaram na mnoge tvrdnje koje hrišćani iznose u odbranu svojih religioznih verovanja. Svrha ove knjige je da pre svega naoruža sekulariste u našem društvu – koji veruju kako bi religija trebalo da bude izuzeta iz javne politike – protiv

njihovih oponentata na hrišćanskoj desnici. Stoga se stalno obraćam hrišćaninu u užem smislu te reči. Takva osoba veruje, u najmanju ruku, da je Biblija nadahnuti reč božja, te da će samo oni koji prihvate da je Isus Hrist božanstvo doživeti spase-nje nakon smrti. U desetinama naučnih istraživa-nja pokazano je da preko polovine Amerikanaca veruje u to. Naravno, takva metafizička odanost ne ukazuje ni na koju određenu veroispovest u okviru hrišćanstva. Svojim tvrdnjama podjednako upirem na konzervativce u svim sektama – katolike, glavnu struju protestanata, evangeliste, baptiste, penteko-stalce, Jehovine svedoke i druge. Dobro je znano da verovanja konzervativnih hrišćana izuzetno mnogo utiču na nacionalni diskurs – u našim sudovima, u školama i u svakoj sferi upravljanja.

U *Pismu hrišćanskoj naciji* namera mi je bila da razorim intelektualne i moralne pretenzije najza-griženijih oblika hrišćanstva. Stoga se slobodoumni i umereni hrišćani neće uvek prepoznati u onom hrišćaninu kome se obraćam. Trebalo bi, ipak, da prepoznaju stotinu i pedeset miliona svojih suseda. Gotovo da ne sumnjam kako ti liberali i umerenjaci dele moje mišljenje o tome da su uznemiravajuća čudna uverenja hrišćanske desnice. Nadam se da će isto tako uvideti kako poštovanje koje traže da

se ukaže njihovim religioznim verovanjima pruža zaklon ekstremistima svih vera. Premda slobodoumni i umerenjaci ne udaraju avionima u zgrade niti organizuju svoje živote u skladu sa apokaliptičkim proročanstvom, oni retko kad dovode u pitanje legitimnost vaspitavanja deteta tako da veruje da je hrišćanin, musliman ili Jevrejin. Čak i najprogresivnije vere nemo podržavaju verske podele u našem svetu. U *Pismu hrišćanskoj naciji* obračunavam se s najrazdornijim, povređujućim i nazadnjačkim oblikom hrišćanstva. U tome slobodoumni, umerenjaci i neverujući mogu prepoznati zajednički cilj.

PREMA rezultatima nedavno sprovedene Galupove ankete, samo 12 procenata Amerikanaca veruje da je život na Zemlji evoluirao u prirodnom procesu, bez božanskog uplitanja. Trideset jedan procenat ispitanika veruje da je evolucijom „upravljao Bog“. Kad bi se glasalo o našem poimanju sveta, predstave o „inteligentnom dizajnu“ pobedile bi biologiju s gotovo tri prema jedan. To je uznemirujući podatak, jer u prirodi ne postoje upečatljivi dokazi na koje se može pozvati zagovornik inteligentnog dizajna, dok su dokazi o neinteligentnom dizajnu nebrojeni. Ali postojeća protivrečnost o inteligentnom dizajnu ne treba da nas

zaslepi i spreči da vidimo pravi domet naše religijske zbunjenosti u osvit 21. veka. U istoj Galupovoj anketi otkriveno je da se 53 procenata Amerikanaca zaista izjašnjavaju kao *kreacionisti*. Uprkos čitavom stoleću naučnih saznanja kojima se dokazuje starost života i još veća starost Zemlje, više od polovine naših suseda veruje da je čitav kosmos nastao pre šest hiljada godina. To je, uzgred budi rečeno, oko hiljadu godina nakon što su Sumeri izmislili lepak. Oni što poseduju moć da biraju naše predsednike i kongresmene – mnogi od njih i sami su izabrani – veruju da su dinosaurusi živeli dva po dva na Nojevoj barci, da je svetlost iz dalekih galaksija nastala na putu do Zemlje, i da je prve pripadnike naše vrste stvorila ruka nevidljivoga Boga, iz zemlje i božanskim dahom, u vrtu sa zmijom koja govori.

Među razvijenim nacijama, Amerika je usamljena u ovim uverenjima. Kao nikada ranije u svojoj povesti, naša zemlja je sada poput nezgrapnog, ratobornog i priglupog diva. Svako ko mari za sudbinu civilizacije, učinio bi dobro da prizna kako je ta kombinacija velike moći i grdne gluposti naprosto strašna, čak i njegovim prijateljima.

Istina je, međutim, da mnogi od nas možda ne mare za sudbinu civilizacije. Među Amerikancima, 45 procenata uvereno je kako će se Isus vratiti da

sudi živima i mrtvima *u nekom trenutku u narednih pedeset godina*. Prema najzastupljenijem tumačenju biblijskog proročanstva, Isus će se vratiti tek kad događaji ovde na Zemlji krenu strašnim, neplaniranim tokom. Zato nije preterano reći sledeće: kad bi se Njujork iznenada pretvorio u plamenu loptu, izvesnom procentu Amerikanaca oblak u vidu pečurke predstavljao bi utehu jer bi to za njih značilo da će se dogoditi ono najbolje što se može dogoditi – povratak Hrista. Trebalo bi da bude zaslepljujuće očigledno kako nam takva verovanja neće mnogo pomoći pri stvaranju prihvatljive budućnosti za nas – u socijalnom, ekonomskom, ekološkom ili geopolitičkom smislu. Zamislite kakve bi posledice bile kad bi ijedan bitan deo američke vlade odista verovao da nastupa kraj sveta i da je taj kraj *čudesan*. Činjenicu da gotovo polovina Amerikanaca očigledno veruje u to, i da je to verovanje zasnovano isključivo na religijskoj dogmi, trebalo bi smatrati moralno i intelektualno opasnom. Knjiga koju ćete pročitati moja je reakcija na to opasno stanje. Iskreno se nadam da će vam biti od koristi.

Sem Haris,
u Njujorku,
1. maja 2006.

VERUJETE da je Biblija reč božja, da je Isus sin božji i da će samo oni koji veruju u Isusa naći spasenje posle smrti. Kao hrišćanin, verujete u te tvrdnje ne zato što se zbog njih osećate dobro, već stoga što mislite da su istinite. Pre nego što ukažem na neke od problema u vezi s tim verovanjima, hteo bih da istaknem mnoga mesta na kojima sam saglasan s vama. Na primer, saglasni smo u sledećem: ako je jedan od nas u pravu, drugi nije. Ili je Biblija reč božja ili nije. Ili Isus nudi čovečanstvu jedini, istinski put spasenja (Jovan 14:6), ili ne nudi. Slažemo se u tome da biti pravi hrišćanin znači verovati u to da su sve druge vere duboko pogrešne. Ako je hrišćanstvo ispravno a ja istrajavam u svom neverovanju, trebalo bi da me snađu strašne muke u paklu. Još gore, ubedio sam druge, među njima mnoge koji su mi bliski, da se odreknu same ideje o Bogu. I oni će patiti u

„ognju vječnom“ (Mateja 25:41). Ako je osnovna doktrina hrišćanstva ispravna, onda sam ja zloupotrebio svoj život na najgori način. Priznajem to, bez daljega. Činjenica da me ni najmanje ne zabrinjava to što i dalje otvoreno odbacujem hrišćanstvo, trebalo bi da vam nagovesti koliko su za mene neodgovarajući vaši razlozi da budete hrišćanin.

Naravno, ima hrišćana koji nisu saglasni ni s vama ni sa mnom. Za neke hrišćane, druge vere su podjednako ispravni putevi spasenja. Pojedini hrišćani se ne boje pakla i ne veruju u Isusovo fizičko vaskrsenje. Ti hrišćani sebe opisuju kao verske liberalne ili verske umerenjake. S njihovog stajališta, i vi i ja ne razumemo šta znači biti vernik. Između ateizma i verskog fundamentalizma postoji, uveravaju nas oni, ogromno i divno područje koje su generacije umnih hrišćana u miru istraživale. Prema liberalima i umerenjacima, vera se tiče tajanstvenosti, smisla, zajedništva i ljubavi. Ljudi grade veru iz svekolikog tkanja svojih života, ne samo iz pukih uverenja.

Već sam na drugom mestu pisao o problemima koje vidim u verskom liberalizmu i verskoj umerenosti. Ovde je dovoljno da samo primetim kako je problem i jednostavniji i urgentniji nego što to liberali i umerenjaci obično priznaju. Ili je Biblija samo

obična knjiga koju su napisali smrtnici, ili nije. Ili je Hristos bio uzvišen, ili nije bio. Ako je Biblija samo obična knjiga, i ako je Hristos bio običan čovek, osnovna doktrina hrišćanstva je pogrešna. Ako je Biblija obična knjiga, a Hristos običan čovek, istorija hrišćanske teologije priča je učenih ljudi koji, deo po deo, stvaraju kolektivnu zabludu. Ukoliko su istinite osnovne postavke hrišćanstva, onda neverujuće poput mene očekuju mnoga sumorna iznenađenja. To vam je jasno. Jasno je i barem polovini Amerikanaca. Hajde onda da budemo iskreni prema sebi: na kraju će jedna strana zaista pobediti u ovoj raspravi, dok će druga zaista izgubiti.

. . .

RAZMISLITE: svaki posvećeni musliman iz istih je razloga musliman iz kojih ste vi hrišćanin. Ali vama ti razlozi nisu ubedljivi. U Kuranu se neprestano tvrdi da je to savršena reč tvorca svemira. Muslimani u to veruju kao što vi verujete da je Biblija savršena reč božja. Obimna literatura u kojoj se opisuje Muhamedov život dokazuje, sa stanovišta islama, da je on bio poslednji božji poslanik. Muhamed je uveravao svoje sledbenike da Isus *nije* božanskog roda (Kuran 5:71–75; 19:30–38), i da će

svako ko veruje drugačije večno boraviti u paklu. Muslimani su sigurni da je Muhamedovo mišljenje o tome, kao i o svemu drugom, nepogrešivo.

Kako to da niste probdeli noći razmišljajući da li da se preobratite u islam? Možete li dokazati da Alah nije pravi, istinski Bog? Možete li da dokažete da arhanđel Džibrael nije posetio Muhameda u njegovoj pećini? Naravno da ne možete. Ali ništa od toga ne morate da dokazujete kako biste odbacili verovanja muslimana kao apsurdna. Na njima je da dokažu kako su valjana njihova verovanja o Bogu i Muhamedu. Oni to nisu dokazali. Nisu u stanju da to učine. Muslimani naprosto ne iznose dokazive tvrdnje o stvarnosti. To je savršeno očigledno svakome ko nije omamljen islamskom dogmom.

Istina je da vi tačno znate kako je biti ateista u odnosu na verovanja muslimana. Zar nije očigledno da se muslimani zavaravaju? Nije li očigledno da svako ko misli da je Kuran savršena reč tvorca svemira, tu knjigu nije kritički pročitao? Nije li očito da doktrina islama predstavlja gotovo savršenu prepreku poštenom istraživanju? Da, sve je to očigledno. Isto tako kako vi vidite islam, pobožni muslimani vide hrišćanstvo. A ja tako vidim sve religije.

Mudrost Biblije

Verujete da je hrišćanstvo nemerljiv izvor ljudske dobrote. Verujete da je Isus podučavao vrlini ljubavi, saosećanja i nesebičnosti bolje od ma kog drugog učitelja. Verujete da je Biblija najmudrija od svih knjiga i tako je dobro podnela sud vremena da to mora biti zbog božanskog nadahnuća. Sva su ta verovanja pogrešna.

Pitanja o moralnosti su pitanja o sreći i patnji. Zato vi i ja nemamo nikakve moralne obaveze prema kamenju. Onda kada naša dela mogu uticati na iskustvo drugih osoba, bilo pozitivno ili negativno, postavljaju se pitanja moralnosti. S obzirom na sadržaj Biblije, teško je poverovati u tvrdnju da je ona savršen vodič ka moralnosti. Uistinu, božji savet roditeljima nedvosmislen je: kad god deca u nečemu pogreše, treba ih tući batinom (Poslovice 13:24, 20:30 i 23:13–14). Ako su toliko drska da nam uzvrate, trebalo bi da ih ubijemo (Izlazak 21:15, Knjiga Levitska 20:9, Knjiga ponovljenih zakona 21:18–21, Marko 7:9–13 i Mateja 15:4–7). Ljude moramo kamenovati na smrt i zbog jeresi, preljube, homoseksualnosti, rada na sabat, idolopoklonstva, vradžbina i svakovrsnih drugih

izmišljenih zločina. Evo samo jednog primera božje bezvremene mudrosti:

Ako bi te podbadao brat tvoj, sin matere tvoje, ili sin tvoj ili kći tvoja, ili žena tvoja mila, ili prijatelj tvoj koji ti je kao duša tvoja, govoreći ti tajno: hajde da služimo drugim bogovima... ne pristaj s njim niti ga poslušaj; neka ga ne žali oko tvoje, i nemoj mu se smilovati niti ga taji, nego ga ubij: tvoja ruka nek se prva digne na nj da ga ubiješ, pa onda ruka svega naroda. Zaspi ga kamenjem da pogine; jer te šćaše odvratiti od Gospoda Boga tvojega, koji te je izveo iz zemlje Misirske, iz kuće ropske; ...Ako za kakav grad svoj, koji ti Gospod Bog tvoj dâ da u njemu živiš, čuješ gdje govore: iziđoše ljudi nevaljali između tebe i otpadiše sve koji žive u gradu njihovu, govoreći: hajde da služimo drugim bogovima, kojih ne poznajete, tada istraži i raspitaj, izvidi dobro, pa ako bude istina i doista se učinila ona gadna stvar među vama, pobij mačem sve koji žive u gradu onom i zatri i njega i sve što bi u njemu bilo, i stoku mačem pobij.

—KNJIGA PONOVLJENIH ZAKONA 13:6, 8–15

Mnogi hrišćani veruju da je Isus nedvosmisleno raskrstio sa svim tim varvarstvom i izneo učenje o čistoj ljubavi i pomirljivosti. Nije. Zapravo, na nekoliko mesta u Novom zavetu može se videti da Isus potpuno podržava zakon Starog zaveta.

Jer vam zaista kažem: dokle nebo i zemlja stoji, neće nestati ni najmanjega slova ili jedne tittle iz zakona dok se sve ne izvrši. Ako ko pokvari jednu od ovijeh najmanjijeh zapovijesti i nauči tako ljude, najmanji nazvaće se u carstvu nebeskome; a ko izvrši i nauči, taj će se veliki nazvati u carstvu nebeskome. Jer vam kažem da ako ne bude veća pravda vaša nego književnika i fariseja, nećete ući u carstvo nebesko.

MATEJA 5:18–20

Apostoli se redovno vraćaju ovoj temi (na primer, videti 2 Timotije 3:16–17). Istina je, naravno, da je Isus izrekao duboke misli o ljubavi, milosrđu i praštanju. *Zlatno pravilo* (Mateja 7:12) zaista je divno moralno načelo. Ali brojni učitelji izrekli su iste moralne savete vekovima pre Isusa (Zaratustra, Buda, Konfučije, Epiktet...), a u nebrojenim spisima

mного jasnije nego u Bibliji razmatra se važnost ljubavi koja sebe prevazilazi, pri čemu oni nisu opterećeni bizarnim slavljenjem nasilja kao Stari i Novi zavet. Ako mislite da je hrišćanstvo najneposrednije i najčistije iskazivanje ljubavi i saosećanja koje je svet video, ne znate mnogo o drugim religijama.

Primer je džainizam. Džainisti propovedaju o potpunom nenasilju. Iako veruju u mnoge neverovatne stvari o kosmosu, ne veruju u sve ono što je zapalilo vatru inkvizicije. Verovatno mislite da je inkvizicija bila izopačenje „pravog“ duha hrišćanstva. Po svoj prilici jeste. Problem je što je biblijsko učenje tako zbrkano i protivrečno pa su hrišćani mogli mirno da spaljuju žive jeretike pet dugih vekova. Bilo je moguće da čak i najveći crkveni velikodostojnici, kao sveti Avgustin i sveti Toma Akvinski, zaključe kako bi jeretike trebalo mučiti (Avgustin) ili odmah ubiti (Akvinski). Martin Luter i Džon Kalvin zagovarali su sveopšte ubistvo jeretika, verskih otpadnika, Jevreja i veštica. Na volju vam je da Bibliju tumačite drugačije – ali nije li čudno što ste vi uspeli da razlučite koja su istinska učenja hrišćanstva a mnogim uticajnim misliocima tokom istorije to nije pošlo za rukom? Naravno, mnogi hrišćani veruju da je miroljubiva osoba kao Martin Luter King najbolji predstavnik

takve religije. Ali to predstavlja ozbiljan problem, jer, objektivno, doktrina džainizma je bolji vodič nego doktrina hrišćanstva ako neko hoće da bude kao Martin Luter King. Premda je King bez sumnje smatrao sebe posvećenim hrišćaninom, svoju posvećenost nenasilju usvojio je pre svega iz dela Mahatme Gandija. Godine 1959. čak je otputovao u Indiju kako bi učio o načelima nenasilnih društvenih protesta neposredno od Gandijevih učenika. Odakle je Indus Gandhi prihvatio doktrinu nenasilja? Od džainista.

Ako mislite da je Isus propovedao samo Zlatno pravilo i ljubav prema bližnjima, trebalo bi da ponovo pročitate Novi zavet. Obratite posebnu pažnju na moralnost koja će se ispoljiti kad se Isus vrati na zemlju u oblaku slave:

*Jer je pravedno u Boga da vrati muke
onima koji vas muče... kad se pokaže
Gospod Isus s neba s anđelima sile svoje u
ognju plamenome, koji će dati osvetu onima
koji ne poznaju Boga i ne slušaju jevanđelje
gospoda našeg Isusa Hrista; koji će primiti
muku, pogibao vječnu od lica Gospodnjega
i od slave njegove...*

—DRUGA POSLANICA SOLUNJANIMA 1:6–9

*Ko u meni ne ostane izbacite se napolje
kao loza, i osušite se, i skupite je, i u oganj
baciti, i spaliti.*

—JOVAN 15:6

Ako prihvatimo makar pola od onoga što je Isus izrekao, lako možemo opravdati dela svetog Franje Asiškog ili Martina Lutera Kinga. Drugom polovinom možemo opravdati inkviziciju. Ko god veruje da je Biblija najbolji vodič za pitanja moralnosti, ima čudne predstave bilo o vodiču ili o moralnosti.

PRI PROCENJIVANJU moralne mudrosti Biblije, korisno je razmotriti moralna pitanja koja su razrešena na zadovoljstvo svih. Razmotrimo ropstvo. Danas se čitav civilizovani svet gnuša ropstva. Kakvo moralno uputstvo o tome dobijamo od Avramovog Boga? Posegnite za Biblijom i otkrićete kako tvorac svemira nedvosmisleno očekuje da zadržimo robove:

*A rob tvoj i robinja tvoja što ćeš imati neka
budu od onijeh naroda koji će biti oko vas,
od njih kupujte roba i robinju. I između
stranaca koji budu kod vas, između njih*

kupujte i iz porodica onijeh koji budu kod vas, koji se rode u zemlji vašoj, i ti neka vam budu imanje. Oni će postati vaši i sinova vaših nakon vas, i biće vam dostojanje, da vam svaku službu vrše do vijeka; ali nad braćom svojom, sinovima Izrailjevim, niko nad bratom svojim da ne gospodari žestoko.

—3. KNJIGA MOJSIJEVA (LEVITSKA) 25:44–46

U Bibliji se isto tako jasno kaže da je svaki muškarac slobodan da proda svoju kćerku u seksualno ropstvo – mada tu ima izvesnih pogodnosti:

Ako ko proda kćer svoju da bude robinja, da ne odlazi kao robovi što odlaze. Ako ne bude po volji gospodaru svojem, i on je ne uzme za ženu, neka je pusti na otkupe; ali da nema vlasti prodati je u tuđ narod učinivši joj nevjeru. Ako li je zaruči sinu svojem, da joj učini po pravu koje imaju kćeri. Ako li uzme drugu, da joj ne umali hrane ni odijela ni zajednice. Ako joj ovo troje ne učini, onda nek otide bez otkupa.

—2. KNJIGA MOJSIJEVA (IZLAZAK) 21:7–11

Što se tiče ropstva, Bog jedino zabranjuje da surovo prebijamo robove kako im ne bismo povredili oči ili izbili zube (Izlazak 21). Ne treba posebno naglasiti da ropstvo u Americi nije ukinuto na osnovu tog moralnog načela.

U Novom zavetu nema nijednog mesta na kome se Isus protivi ropstvu. Sveti Pavle čak ozbiljno savetuje robove da dobro služe svoje gospodare – naročito hrišćanske gospodare:

Sluge! slušajte gospodare svoje po tijelu, sa strahom i drktanjem, u prostoti srca svojega, kao i Hrista....

—EFESCIMA

POSLANICA SVETOG APOSTOLA PAVLA 6:5

Robovi koji su god pod jarmom da pokazuju svaku čast svojijem gospodarima, da se ne huli na ime Božije i na nauku. A koji imaju krštene gospodare, da ne postaju nemarljivi za njih što su braća, nego još bolje da služe, jer su vjerni i ljubazni, zajedničari u blagodati. Ovo uči i svjetuj. Ako li ko drukčije uči, i ne pristaje na zdrave riječi Gospoda našega Isusa Hrista

*i na nauku pobožnu, nadu se ne znajući
ništa, nego bolujući od zapitkivanja i
praznijeh prepiranja, oda šta postaje zavist,
svađa, huljenje, zle misli...*

—TIMOTIJU POSLANICA PRVA
SVETOG APOSTOLA PAVLA 6:1–4

Iz ovih pasusa trebalo bi da bude jasno sledeće: iako su abolicionisti u 19. veku postupali moralno ispravno, oni su zastupali pogrešnu teološku tvrdnju. Godine 1845, velečasni Ričard Fuler rekao je: „Ono što je Bog nametnuo u Starom zavetu i odobrio u Novom, ne može biti greh“. Dobri velečasni Fuler znao je o čemu govori. Ništa u hrišćanskoj teologiji ne ispravlja strašne nedostatke Biblije koji se odnose na možda najveće – i *najjednostavnije* – moralno pitanje s kojim se društvo moralo suočiti.

Kao odgovor, hrišćani poput vas često naglašavaju da su abolicionisti isto tako bili umnogome nadahnuti Biblijom. Naravno da jesu. Ljudi već hiljadama godina biraju iz Biblije što im odgovara kako bi opravdali svaki svoj poriv, moralni ili neki drugi. To ne znači da je prihvatanje Biblije kao reči božje najbolji način da se otkrije kako je moralno

pogrešno oteti i porobiti milione nedužnih muškaraca, žena i dece. Jasno je da to nije najbolji način, s obzirom na ono što u Bibliji piše. To što su pojedini abolicionisti koristili neke delove Svetog pisma kako bi odbacili druge delove, ne znači da je Biblija dobra pouka o moralnosti. Niti se nameće da bi ljudi trebalo potražiti savet u toj knjizi kako bi se razrešila takva moralna pitanja. Onog trenutka kad čovek prihvati da su robovi ljudska bića kao što je on, da na isti način pate i raduju se, uvideće da je bez sumnje zao što ih poseduje i odnosi se prema njima kao prema zemljoradničkim alatkama. Nezamislivo je lako doživeti takvo prosvetljenje – pa ipak, ono je moralo da se pronese na oštrici bajoneta po konfederacijskom Jugu, među najpobožnijim hrišćanima koje je ova zemlja imala.

I DESET ZAPOVESTI вреди razmotriti u ovom kontekstu, pošto su one za većinu Amerikanaca i moralno i zakonski nezamenljive. Iako se u američkom ustavu nijednom rečju ne pominje Bog, a u vreme kad je sastavljan bio je umnogome osuđivan kao nereligiozni dokument, mnogi hrišćani veruju da je naša nacija zasnovana na „judeo-hrišćanskim načelima“. Čudno je da se Deset zapovesti često navode kao neporecivi dokaz u prilog toj činjenici.